

N:o 37.

Ank. till Riksd. Kansli den 17 April 1886, kl. 7 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående öfverlåtelse till Göteborgs stad af eganderätten till kronans andel i förra Ostindiska kompaniets hus i nämnda stad; gifven Stockholms Slott den 2 April 1886.

Under åberopande af bilagda protokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva, att, med upphörande af den genom Kongl. brefvet den 24 April 1863 Göteborgs Museum omedelbart förunnade nyttjanderätt till kronans andel i förra Ostindiska kompaniets hus i nämnda stad, samma andel med eganderätt må öfverlätas till Göteborgs stad under förbehåll,

att den för Musei ändamål användes, så att försäljning, pantförskrifning eller utbyte deraf icke utan Kongl. Maj:ts tillstånd får ske;

att de i byggnaden till statens och Stora Nordiska Telegrafbolagets telegrafstationer samt till förrådsrum för telegrafmateriel m. m. använda lokaler, tillökade med antingen de i byggnadens östra flygel belägna två större rum, hvilka begagnats till ritsalar, eller annat deremot svarande utrymme i huset efter Kongl. Maj:ts bestämmande, för all framtid till Kongl. Telegrafverket kostnadsfritt upplåtas, att med oinskränkt nyttjanderätt och fritt förfogande, såsom Kongl. Telegrafstyrelsen finner för ändamålet lämpligt, af verket innehafvas, derest icke andra till läge och utrymme fullt tjenliga lokaler, som af Kongl. Maj:t godkännas, varda af staden, likaledes kostnadsfritt för staten, till samma ändamål upplåtna;

samt att staden på lämpligt ställe tillhandahåller kronan ett fullgodt magasin för upplag af minst 20,000 kubikfot oriad spanmål.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

O. R. Themptander.

Utdrag af protokollet öfver Finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 2 April 1886.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve
EHRENSVÄRD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
Friherre TAMM.

Chefen för Finansdepartementet Hans Excellens Herr Statsministern
Themptander föredrog följande mål och ärenden:

— — — — —
Herr Statsministern föredrog härafter en af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län med underdånig skrifvelse den 26 sistlidne Februari insänd, af Styrelsen för Göteborgs Museum gjord underdånig ansökning om öfverlåtelse till Museet af eganderätten till kronans andel i förra Ostindiska kompaniets hus i Göteborg;

öfver hvilken ansökning dels Telegrafstyrelsen, dels ock Kammarkollegium och Statskontoret gemensamt afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Herr Statsministern anförde härvid:

»Hälften i förra Ostindiska kompaniets hus i staden Göteborg inköptes, enligt kontrakt den 14 Juli 1821, af dåvarande Allmänna Magasins-direktionen för statsverkets räkning mot en köpeskilling af 56,000

Riksdaler Banko. Sedan en uthusbyggnad blifvit, med bemälda Direktionens tillåtelse, på egendomens gårdstomt af magasinshöfdaren Ingelman uppförd, inköptes efter Ingelmans död år 1840 jemväl denna byggnad af statsverket för en summa af 1,333 Riksdaler 16 skillingar Banko.

Kronans ifrågavarande egendom användes ursprungligen till spanmålsmagasin, men i den mån kronan upphörde att hålla större reservupplag af spanmål såsom tillgång under tillfälliga missväxter, samt dylika upplag derstädes kommo att utgöras endast af den spanmål, som anskaffades till bakning af bröd åt ortens militärcorpser och fängelseinrättningar, erfordrades endast en mindre del af lägenheterna i berörda egendom till spanmålsupplag för kronans räkning, hvarföre det återstående utrymmet på annat sätt disponerades. Sålunda uppläts genom nådigt bref den 31 Mars 1848 en lägenhet af 2 rum derstädes åt Göteborgs naturhistoriska museum, hvilket numera är förenadt med stadens allmänna museum. Vidare förordnades, på framställning af Telegrafstyrelsen, genom nådigt bref den 7 Mars 1862, att de i kronans bemälda hus af magasinshöfdaren förut innehafda lägenheter, bestående af fyra rum, ett kök, ett hvalf, användt till visthus, jemte bryggghus, bagarestuga, vagnbod och åtskilliga andra uthus, skulle från och med den 1 April samma år till telegrafverket upplåtas för att inredas till lokal såväl för telegrafstationen som för linieförrådet och till sådant ändamål af telegrafverket framgent disponeras. Öfriga i egendomen befintliga lägenheter, hvilka för kronan voro obehöfliga, uthyrdes på längre eller kortare tider åt enskilda personer och inbragte en hyresinkomst, hvilken under de fem åren närmast före år 1862 i årligt medeltal uppgick till 3,924 Riksdaler 90 öre, hvaraf dock omkring 900 Riksdaler lära åtgått till underhåll af kronans andel i byggnaden.

Sistnämnda år gjorde Styrelsen för Göteborgs Museum, åt hvilket staden Göteborg till lokal kostnadsfritt upplåtit den i dess ego varande andra hälften af ifrågavarande hus, underdånig framställning att, för vinnande af erforderligt ökad utrymme för så väl museet som den i staden varande slöjdföreningens skola, äfven kronans hälft af nämnda hus måtte vardas för alla tider till Göteborgs Museum kostnadsfritt upplåten under de vilkor, som Kongl. Maj:t kunde finna vara betryggande för vinnande af de med upplåtelsen afsedda ändamål. Med afseende på det gagn Göteborgs då nybildade Museum, omfattande dels samlingar från vetenskapens, konstens och industriens områden, dels utställningar af ortens och landets industrialster, redskap och maskiner, redan medfört och måste komma att i ännu högre grad medföra, i den mån dess samlingar och utställningar erhöles ökad utsträckning, och då äfven för dervarande

slöjdförenings skola, genom dess inrymmande i samma hus som Museet, skulle beredas i flere hänseenden väsentliga fördelar, föreslog Kongl. Maj:t, efter det vederbörande myndigheter yttrat sig i ärendet, i nådig proposition den 5 December 1862 Rikets Ständer, att kronans andel uti förra Ostindiska kompaniets hus i Göteborg måtte kostnadsfritt och för alla tider till stadens Museum upplåtas, mot skyldighet för denna inrättning att ansvara för husets underhåll och mera af hvad slag det vara måtte med följande villkor i öfrigt, nemligen:

1:o) att huset fortfarande skulle användas för uppgifvet ändamål eller Museets och slöjdskolans behof, såvida ej Kongl. Maj:t härutinnan medgäfvit någon förändring,

2:o) att de lokaler, hvilka för det dåvarande vore åt telegrafinrättningen anvisade, äfven för framtiden härtill bibehölles, derest icke annan fullt tjenlig lokal, som af Kongl. Maj:t godkändes, för detta ändamål i stället anskaffades och inreddes;

3:o) att antingen i det ifrågavarande huset eller på annat lämpligt ställe tillhandahölles kronan ett fullgodt magasin för upplag af minst 20,000 kubikfot oriad spanmål; samt

4:o) att upplåtelsen icke egde rum förr än nyssnämnda villkor blifvit behörigen fullgjorda och hinder till följd af gällande kontrakt rörande uthyrda lägenheter icke mötte;

och borde Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hålla tillsyn öfver fullgörandet af de vid upplåtelsen fastade villkor, hvilkas åsidosättande komme att föranleda upplåtelsens upphörande.

Sedan Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 11 April 1863 anmält, att de till berörda framställning lemnat bifall, meddelades genom nådigt bref till Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 24 i samma månad Kongl. Maj:ts och Riksdagens omförmälda beslut till vederbörandes efterrättelse.

Såsom jag förut nämnt, upplåts år 1862 en lägenhet uti nu ifrågavarande hus till lokal åt telegrafstationen i Göteborg. Denna lokal har emellertid, i följd af telegrafverkets fortgående utveckling genom tillkomsten af nya ledningar och växande telegrafkorrespondens samt deraf beroende ökning af apparater och personal, blifvit allt mer otillräcklig för telegrafstationens behof af utrymme. Tid efter annan hafva för den skull förändringar måst vidtagas till vinnande af erforderlig utvidgning af stationen. Sålunda blefvo i början af år 1872, efter öfverenskommelse med museistyrelsen, stationens dåvarande vaktmästarerum och källare, hvilka voro för Museum behöfliga, utbytta emot ett större rum i östra flygeln, hvilket inreddes till det nuvarande apparatrummet. Sedan vidare

Styrelsen för det Stora Nordiska Telegrafbolaget i Köpenhamn, hvilket den 13 December 1872 erhållit Eders Kongl. Maj:ts nådiga koncession till anläggning af undervattenskablar emellan Sverige, Danmark och England, med åberopande af § 6 i nämnda koncession, påkallat Telegrafstyrelsens medverkan för anskaffande af lokal för den telegrafstation, som bolaget måste inrätta i Göteborg till befordrande af kabelkorrespondensen och hvilken lokal i enlighet med föreskrifterna i nyssnämnda paragraf borde anordnas i omedelbar förbindelse med statens telegrafstation derstädes, träffade Telegrafstyrelsen aftal med museistyrelsen om förhyrande för Stora Nordiska Telegrafbolagets räkning i kronans andel i det åt Museum upplåtna huset af två mindre och ett större rum, gränsande omedelbart intill statstelegrafstationens ofvanberörda nya apparatrum, mot en hyra af 1,500 kronor om året. Då sedermera år 1875 en utvidgning af lokalen för sistnämnda station ånyo blef af behofvet påkallad till följd deraf, att personalen derstädes ökades med ett antal qvinliga telegrafister, kunde det erforderliga utrymmet icke vinnas på annat sätt, än att förbemälda bolag afstod en mindre del af den för dess räkning förhyrda lägenheten, emot det att svenska telegrafverket åtog sig att med en tredjedel eller 500 kronor deltaga i den årliga hyran.

Sedermera har Göteborgs telegrafstations behof af ökad utrymme blifvit alltmer känbart, hvarför Telegrafstyrelsen sistlidne höst fann sig föranlåten anmoda telegrafstationens föreståndare att hos museistyrelsen göra framställning om vidtagande af åtgärder för att, så snart ske kunde, bereda stationen erforderligt ökad utrymme genom upplåtande af de i samma våning som telegrafstationen belägna två större rum, hvilka varit använda till ritlokaler för eleverna i Göteborgs slöjdskola, men, enligt hvad Telegrafstyrelsen under hand inhemtat, icke längre skulle komma att begagnas för detta ändamål. Till svar härå meddelade likväl museistyrelsen, att de ifrågavarande två rummen, hvilka användts till ritkola, icke kunde afstås till telegrafstationen, emedan de vore af nöden för musei egen räkning för begagnande till bibliotek.

I underdånig ansökning af den 8 sistlidne Februari har nu Styrelsen för Göteborgs Museum anhållit, det ville Eders Kongl. Maj:t i nåder föreslå Riksdagen, att full eganderätt till kronans andel i förra Ostindiska kompaniets hus i Göteborg måtte varda Göteborgs Museum beviljad på enahanda villkor, hvarpå Museum innehade upplåtelsen för all tid till denna byggnad.

Till stöd för denna framställning har museistyrelsen hufvudsakligen anfört, att Museet under de tjugufem år, som snart förflutit sedan dessamma för sina ändamål mottog stadens andel i nu ifrågavarande hus, utvecklat sig på ett sätt, som öfverstigit äfven de djerfvaste förhoppningarne vid dess grundande. I den ursprungliga planen, enligt hvilken de stadigvarande utställningarne af industriens alster intogo ett framstående rum, hade väl under tidens lopp åtskilliga rubbningar inträdt, i det de olika yrkena, i den mån de antagit större mått, icke längre funnit för sig lämpligt att behålla sina utställningar i de begränsade lokaler å Museum, hvori de till en början kunnat inrymmas, hvarföre numera i Musei hus endast utställningar för en del handtverksalster äfvensom för landtbruksredskap m. m. egde rum. Deremot hade de vetenskapliga och konstsamlingarne samt biblioteket utvecklat sig så mycket kraftigare och intagit allt det rum, som de industriella utställningarne lemnat öppet. Så hade, exempelvis, biblioteket vuxit dels genom inköp, dels genom storartade gåfvor af mecenater från ett par tusen volymer inom hufvudsakligen naturvetenskapen till omkring 30,000 volymer inom alla vetenskapens grenar och literaturen, upptagande nu hela den stora öfversta våningen af Museets östra flygel. Tafvelsamlingen, som vid Museets grundande bestod af två oljemålningar, upptog nu två stora salar jemte flere sidorum. De zoologiska samlingarne fylde i det närmaste hela den vestra flygelns tre stora våningar; historiska och etnografiska samlingarne upptog nu östra flygelns hela mellanvåning; och myntkabinettet hade vuxit till ett värde af 100,000 kronor.

Oaktadt inredningen af det gamla magasinshuset för dessa samlingar kräft betydliga kostnader, under årens lopp uppgående till i jemnadt tal 170,000 kronor, hade man nu, till följd af det tvingande behovet af ökad utrymme och fördelaktigare lokaler för samlingarne, måst börja allvarsamt tänka på att antingen låta det gamla magasinshuset undergå fullständig ombyggnad med uppförande af en större nybyggnad tvärs öfver norra delen af hela dess tomt eller ock uppföra en till annan plats förlagd större nybyggnad för någon af Museets afdelningar, vare sig konstafdelningen, de naturhistoriska samlingarne eller biblioteket. För en sådan utvidgning på det ena eller andra sättet hade Göteborgs stadsfullmäktige nyligen ur Renströmska utdelningsfonden anslagit ett belopp, som komme med räntor till innevarande års slut att uppgå till omkring 300,000 kronor, hvarjemte grosshandlaren J. W. Wilson förklarar sig vilja till ombyggnaden af det nuvarande huset, hvilken beräknats skola uppgå till 500,000 kronor, bidraga med 100,000 kronor.

Hvarje åtgärd härutinnan vore dock beroende af den sak, som ut-

gjorde föremål för den förevarande underdåniga framställningen, nemligen vinnande af full eganderätt till förra Ostindiska kompaniets hus, kronans andel såväl som stadens. Utan sådan eganderätt skulle svårliken enskilde gifvare vilja på det gamla husets om- och tillbyggnad nedlägga de betydliga summor, hvarom här vore fråga, då man ej heller kunde för fyllande af bristen använda den låneutväg, som låge i husets in-tecknande. Erhölles åter samma eganderätt, öppnades äfven den utväg, att man kunde genom husets försäljning eller upptagande af ett större i detsamma in-tecknad-t lån flytta hela Museum till en ny och friare belägen plats, medelst uppförande af vare sig en enda stor byggnad eller en byggnadskomplex.

Museistyrelsen har föreställt sig, att den anmärkning kunde göras, att genom upplåtelsens förvandling till eganderätt kronans trygghet för de en gång fastställda villkorens uppfyllande minskades, men denna invändning syntes styrelsen lätt kunna häfvas derigenom, att Göteborgs stad öfvertog Musei styrelses förbindelse i detta afseende, eller ock derigenom att eganderätten gäfves till staden med villkor att byggnaden användes till Musei ändamål.

Slutligen har museistyrelsen omnämnt, det förslag vore under utarbetande att bringa till verkställighet två testamenten, genom hvilka ett belopp, nu uppgående till sammanlagdt omkring 800,000 kronor, blifvit donerad-t för upprättande af en högskola i Göteborg, hvarvid styrelsen framhållit vigten för en sådan bildningsanstalt att ega tillgång till Musei samlingar, äfvensom till de lärosalar, hvilkas inredande inginge i planen för Musei utvidgning.

Öfver förevarande framställning, hvilken Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande vid insändandet beledsagat med sitt förord, har Telegrafstyrelsen den 12 nästlidne Mars afgifvit infor-dradt underdånigt utlåtande. Under framhållande af de omständigheter beträffande det inskränkta utrymmet vid Göteborgs telegrafstation, för hvilka jag här ofvan redogjort, har Telegrafstyrelsen dervid såsom sin åsigt uttalat, att ett fullständigt afträdande af en för statens egna inrättningar så väl behöflig egendom som den, hvarom nu vore fråga, icke kunde medgifvas utan att staten därför erhöile något annat och värdefullare vederlag än det nu erbjudna, eller allenast bibehållande af de år 1863 för dispositionsrätten till egendomen bestämda villkor. Styrelsen, som med afseende på denna egendoms fördelaktiga läge i centrum af affärsrörelsen, hvilket gjorde den synnerligen lämplig att användas för vissa af statens egna inrättningar, såsom, utom telegrafstationen, äfven postkontoret, ansett det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke staten borde söka att

mot en skälig lösesumma återförvärfva den en gång bortgifna nyttjanderätten till egendomen, men i saknad af erforderlig utredning icke för närvarande vore i tillfälle att derom afgifva något fullständigt förslag, betonar emellertid, att en begränsning för all framtid af den nuvarande lokalen för telegrafstationen i Göteborg till de för närvarande upplåtna lägenheterna måste vara för telegrajtjensten i högsta grad menlig. Under förutsättning af nådigt bifall till den gjorda framställningen om beviljande åt Göteborgs Museum af full eganderätt till kronans andel uti ifrågavarande hus, har därför Telegrafstyrelsen hemställt, att såsom vilkor för sådan öfverlåtelse måtte, bland annat, föreskrifvas, att de i kronans nämnda egendom till statens och Stora Nordiska Telegrafbolagets telegrafstationer samt till förrådsrum till telegrafmateriel m. m. använda lokaler, tillökade med de i östra flygeln af samma egendom belägna två större rum, hvilka begagnats till ritsalar, för all framtid till telegrafverket kostnadsfritt upplåtes, att med oinskränkt nyttjanderätt och fritt förfogande, på sätt Telegrafstyrelsen funne för ändamålet lämpligt, af nämnda verk innehafvas, derest icke andra, till läge och utrymme fullt tjenliga lokaler, som af Eders Kongl. Maj:t godkändes, blefve af *Göteborgs stad*, likaledes kostnadsfritt för staten, till samma ändamål upplåtna.

I gemensamt, på grund af nådig befallning afgifvet utlåtande af den 26 i nästlidne månad hafva Kammarkollegium och Statskontoret, med biträdande af Telegrafstyrelsens nyssberörda framställning, derjemte tillstyrkt, att, med upphörande af den Göteborgs Museum omedelbart förunnade nyttjanderätt till kronans andel uti ifrågavarande hus, samma andel med eganderätt öfverlätas till *Göteborgs stad* under förbehåll, utom de i Telegrafstyrelsens framställning innefattade, att egendomen för Musei ändamål användes, så att försäljning, pantförskrifning eller utbyte deraf icke utan Eders Kongl. Maj:ts tillstånd finge ske, samt att staden på lämpligt ställe tillhandahölle kronan ett fullgodt magasin för upplag af minst 20,000 kubikfot oriad spanmål.

Genom den i enlighet med nådiga brefvet den 24 April 1863 för all framtid gjorda upplåtelsen till Göteborgs Museum af kronans andel i Ostindiska kompaniets hus i nämnda stad hafva Konung och Riksdag erkänt den stora betydelsen för rikets andra stad och dess omnejd af de intressen, hvilkas tillgodoseende med Museets inrättande åsyftats. Att Museet å sin sida till fullo motsvarat de fordringar, det allmänna på grund häraf haft rätt att ställa på detsamma, framgår af den storartade utveckling, Museet under den derefter förflutna tiden vunnit, en utveckling, hvartill enskilda personer genom rikliga bidrag kraftigt medverkat. Då nu, såsom museistyrelsen i sin underdåniga an-

sökning på grundade skäl framhåller, Museet först genom den beviljade ständiga nyttjanderättens förvandling till fullständig eganderätt kommer att draga full nytta af den till dess förmån gjorda dispositionen, och då, utom för det föga sannolika fall att Musei nyttjanderätt skulle förverkas, staten icke af eganderättens bibehållande kan draga någon fördel, tvekar jag icke att till nådigt bifall förorda styrelsens framställning, dock att, på sätt Kammarkollegium och Statskontoret föreslagit, till vinnande af större trygghet för de vid upplåtelsen fästade villkor, eganderätten till fastigheten torde böra öfverlätas å Göteborgs stad under förbehåll att egendomen för Museets ändamål användes.

I fråga om de villkor, under hvilka öfverlåtelsen bör ega rum, förekommer visserligen, att enligt bestämmelserna vid den år 1863 skedda upplåtelsen kronan icke af egendomen drager eller kommer att för framtiden draga annan nytta än den, att kronan uti egendomen förfogar öfver den lägenhet, som vid upplåtelsen förbehölls för telegrafstationens i Göteborg räkning. Denna lägenhet har emellertid, enligt hvad af ofvannstående redogörelse framgår, under tidens lopp visat sig alltmer otillräcklig för stationens behof, hvartill, på sätt jag likaledes förut nämnt, kommer, att utrymme äfven måst beredas för Stora Nordiska Telegrafbolagets station i Göteborg. Med fästadt afseende härå synes det skärligen böra fordras, att, på sätt samtliga de hörda embetsverken föreslagit, Göteborgs stad, såsom vederlag för upplåtelsen till full eganderätt af kronans ifrågavarande värdefulla egendom, utan kostnad för staten ej mindre upplåter de lokaler, som för närvarande i egendomen innehafvas af telegrafverket samt Stora Nordiska Telegrafbolaget, än äfven i egendomen bereder tillgång till det ökade utrymme för telegrafstationen, som Telegrafstyrelsen i sitt underdåniga utlåtande förklarar erforderligt. Dock torde det böra lemnas staden fritt att, der staden så önskar, i stället för de två, till ritsalar förr begagnade rum, å hvilka Telegrafstyrelsen för detta ändamål gjort anspråk, tillhandahålla telegrafstationen annat deremot svarande utrymme i huset efter Kongl. Maj:ts bestämmande.

Med afseende å hvad jag sålunda anført hemställer jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t ville i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva, att, med upphörande af den genom nådiga brefvet den 24 April 1863 Göteborgs Museum omedelbart förunnade nyttjanderätt till kronans andel i förra Ostindiska kompaniets hus i nämnda stad, samma andel med eganderätt må öfverlätas till Göteborgs stad under förbehåll, att den för Musei ändamål användes, så att försäljning, pantförskrifning eller utbyte deraf icke utan Eders Kongl. Maj:ts tillstånd

får ske; att de i byggnaden till statens och Stora Nordiska Telegrafbolagets telegrafstationer samt till förrådsrum för telegrafmateriel m. m. använda lokaler, tillökade med antingen de i byggnadens östra flygel belägna två större rum, hvilka begagnats till ritsalar, eller annat deremot svarande utrymme i huset efter Eders Kongl. Maj:ts bestämmande, för all framtid till telegrafverket kostnadsfritt upplåtas, att med oinskränkt nyttjanderätt och fritt förfogande, såsom Telegrafstyrelsen finner för ändamålet lämpligt, af verket innehafvas, derest icke andra till läge och utrymme fullt tjenliga lokaler, som af Eders Kongl. Maj:t godkännas, varda af staden, likaledes kostnadsfritt för staten, till samma ändamål upplåtna; samt att staden på lämpligt ställe tillhandahåller kronan ett fullgodt magasin för upplag af minst 20,000 kubikfot oriad spanmål.»

Hvad Herr Statsministern sålunda yttrat och hemställt, deruti Statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; Och skulle nådig proposition i ämnet till Riksdagen aflåtas af den lydelse bilagan — — — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Hugo Malm.
